

MODERN ZAMANLARDA YAZILMIŞ BİR DÎVÂN YAHUT KUDEMÂNIN YOLUNDA BİRKAÇ ADIM

DIRİÖZ, Haydar Ali (2015), *Kudemânın Yolunda Birkaç Adım veyâ Çocukluğumda Başlayıp Devâm Eden Heveslerim*, İstanbul: Patrol Matbaacılık, VI+106 s.

Kamil Ali GIYNAŞ*

Sanırım 2003 yılıydı. Lisans öğrenimimizin üçüncü senesindeydik. Hocamız M. Fatih Köksal sınıfa iki önemli misafirin geleceğini söyledi. Meraklandık. Hoca, kendi hocalarının geleceğini söyleyince daha da meraklandık. Eski Türk Edebiyatı dersinde geldiler. Misafirlerimiz Prof. Dr. Meserret Diriöz ve eşi Haydar Ali Diriöz'dü. Sınıfa ilk girdiklerinde gözüme çarpan şey, zarafet ve nezaket abidesi iki insan oldu. Birbirlerine olan sevgileri, saygıları dikkat çekiciydi. O kadar zarif ve naziklerdi ki biz karşılarında yanlış bir şey yapmaktan, söylemekten çekiniyorduk. Bu yüzden Haydar Ali Hoca'nın Hz. Yusuf pazarda köle olarak satıldığı zaman, onun güzelliğini gören herkesin altınlar, gümüşler teklif ederken yaşlı bir kadının da elinde bir ip çilesi ile ona müşteri olmasıyla alâkalı bir beytin açıklamasını sorduğunda cevabı bildiğim hâlde nasıl söyleyeceğimi, nereden başlayacağımı bilemedim. Neyse ki sınıftan birkaç arkadaş cevap verdiler. Hocaların o bir iki saatlik sohbetini/sohbet havasında dersini hiç unutamadım.

Geçen günlerde hocam Prof. Dr. M. Fatih Köksal'ın odasına gittiğimde sohbet esnasında masanın üzerinde Haydar Ali Hoca'nın cildi oldukça sade ama güzel olan kitabını gördüm: *Kudemânın Yolunda Birkaç Adım veyâ Çocukluğumda Başlayıp Devâm Eden Heveslerim*. Haydar Ali Hoca dört nüsha göndermiş, bir nüshası da bana nasip oldu.

Kitap, aslında alelade bir şiir kitabından ziyade günümüzde kaleme alınmış bir Dîvân. Ancak, Haydar Ali Hoca, o zarif kişiliği ve mütevazılığıyla eserine divan dememiş, şiirlerini eskilerin yolunda atılmış birkaç küçük adım, şairliğini de adeta çocukluğundan şimdiye kadar geçmemiş bir heves gibi görerek şiirlerini suretâ bir karalama mesabesine inzâl ettirmiş.

Kitabın içindikiler kısmına baktığımızda "Kasideler, Gazeller, Tahmîsler, Mesnevî, Târihler, Mu'ammâlar, Rubâ'iler, Kıt'alar, Beyitler, Tanzimât Sonrasına Uyan

* Dr.; Ahi Evran Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

Manzûmeler, Farsçadan Tercümelere, Farsça Manzûmeler” sıralamasını görüyoruz. Son kısımda da eserde geçen şahıs, eser ve yer adları “İndeks” başlığı altında verilmiş.

Kasîdeler kısmında üç kasîde bulunuyor. Üçüncü kasîde dikkat çekici. 1964 yılında kaleme alınmış, başlığı Kasîde-i Rûmiyye. Kıbrıs sorunuyla ilgili olan kasîdenin son beyti on yıl öncesinden Kıbrıs’ ta zaferi müjdeliyor:

Girecek cümle beşer sulh u selâmet yoluna

Olacak bir gün olup küfrün esâsı mehdûm

Gazeller kısmında yirmi dört gazel var. Bu gazellerin birçoğu eşi Meserret Hanım’a yazılmış. Aşağıdaki örnek Hoca’nın, Meserret Hanım’ın vefatından bir gün önce yazdığı gazeldir:

Sevgili Meserret’ime

Ey gözleri yaprak yeşilim kesme ‘itâbı

Billâh ölürüm dizlerimin kalmadı tâbı

Dur gitme koyup bîkes ü bî-çâre bu yerde

Hâtırla geçen günleri eyyâm-i şebâb’ı

Altmış seneden fazla berâberdik efendim

Birden bırakıp gitmek olur mu bu türâbı

Sık dişlerini bekle biraz ben de seninle

Gelmek dilerim ben ödeyim cümle hesâbı

Hâtırla ne yaptıkça berâberdi seninle

Yazmışdı yazan aynı günâh ile sevâbı

Birlikte okurduk yine birlikte berâber

Hatm eyleyelim gel şu gam-âlûde kitâbı

Heyhât beni dinlemedin uçdun elimden

Ey gözleri yaprak yeşilim verdin 'azâbı

İstanbul, 30 Mayıs 2005

(Vefâtından bir gece önce irticâlen yazıldı. Son beyit, sonradan ilâve edildi.)

Tahmîsler kısmında dört tahmîs var. İlki, Baba Kâni'nin na'tini tahmîs, ikincisi Urfalı Ziyâ'nın na'tini tahmîs, üçüncüsü Urfalı Ziyâ'nın gazelinini tahmîs, sonuncusu da Ziyâ Paşa'nın meşhur "Âsaf'ın mikdârını bilmez Süleymân olmayan / Bilmez insân kadrini 'âlemde insân olmayan" matla'lı gazelinini tahmîstir.

Mesnevî bölümünde bir şiir var. Bu da eşi Meserret Hanım'a yazılmış "Mektûb" başlıklı sekiz beyitli bir mesnevîdir.

Haydar Ali Hoca'nın usta bir müverrih olduğunu daha önce hocam M. Fatih Köksal'ın yayımladığı *Diriözler Armağanı*'nda okumuştum. Bu yazıyı merhûme eşi Prof. Dr. Meserret Diriöz kaleme almıştı¹. O yazıda Haydar Ali Hoca'nın düşürdüğü yirmi üç tarih var. Bu kitapta ise Meserret Hoca'nın yazısındaki tarihler dâhil yetmiş dört adet tarih bulunuyor. Bu tarihleri üç kategoride değerlendirmek mümkündür: doğum, tebrik, vefat. Doğum için düşürdüğü tarihlere baktığımızda, oğulları, kızı, torunları ve çocuklarının torunlarının doğumlarına düşürdüğü tarihleri görürüz. Aşağıdaki dörtlükte kızı Hafize Yıldız'ın doğumu için yazdığı tarih yer almaktadır:

Kızım Hafîze Yıldız'ın Doğumuna Târih

Geldi Hafîze'm o an, Afrodit'i horladı

Gökteki Yıldız'dı o, her güzeli zorladı

Bayram edip Hayderâ târihini tam de

Doğdu kızım resm-i Hakk, yıldızımız parladı

1955

Vefat için düşürdüğü tarihlere baktığımızda, edebiyat, kültür, sanat, siyaset dünyasından birçok ismin vefatına tarih düşürdüğünü görüyoruz. Velîyy-i Emrullâh, Sadeddin Nüzhet Ergun, Halîl Nihâd Boztepe, Reşâd Nûrî Güntekin, Hasan Âli Yücel, Adnan Menderes, babası Abdülkâdir Lâzib Bey, Rıfkı Melûl, Refî' Cevâd Ulunay, Ahmed Nihâd Akay'ın eşi Selma Hanım, Câhîd Okurer, Ârif Nihâd Asyâ, annesi Fâtîme Hayrûnnisâ Hanım, İstanbul Müftüsü Abdürrahman Şeref Güzelyazıcı, Ali Nihâd Tarlan, Fârûk Timurtaş, İbrâhîm Kafesoğlu, Mehmed Kaplan, Kaya Bilgegil, Bahâeddin Ögel, Muharrem Ergin, Alparslan Türkeş, Çinuçen Tanrıkorur, Ahmed Nihâd Akay, eşi Meserret Hanım, Coşkun Ertepinar, Şefik Can, Raûf Denkteş, Yılmaz Öztuna vefatlarına tarih düşürdüğü isimlerdir. Aşağıdaki tarih eşi Meserret Hanım'ın vefatına düşürdüğü tarihlerden birisidir:

¹ Meserret Diriöz (2003), "Haydar Ali Diriöz'ün Düşürdüğü Tarihler", *Diriözler Armağanı - Prof. Dr. Meserret Diriöz ve Haydar Ali Diriöz Hatıra Kitabı* (Ed.: M. Fatih Köksal - Ahmet Naci Baykoca), Ankara, s. 1-17.

Lafzen ve Ma'nen Rubâ'î Târîh

Vaktinde Meserretimle baydım Haydar
Yıldız gibi kayınca ben de kaydım Haydar
Cennet gülümün uçmağı tercih edişi
Târîh iki bin beş oldu saydım Haydar

Amman, 12 Temmuz 2005

Tebrik için düşürdüğü tarihler Hikmet İlaydın'ın Millî Eğitim Bakanlığı Müsteşarı olması, eşi Meserret Hanım'ın doktor olması, M. Fatih Köksal'ın doktor olması, Ahmet Kartal'ın doçent olması, M. Fatih Köksal'ın profesör olması münasebetiyledir. Aşağıdaki tarih eşi Meserret Hanım'ın doktor olmasına düşürdüğü tarihtir:

Meserret Hanım'ın Doktor Olmasına Târîh

Sorarlar: Eşin doktor olmuş işitdik
Hasûdun derûnunda âteş kor oldu
Cevâben bu târihi Haydar derim ben:
Evet yâ Meserret bugün doktor oldu

1969

Aşağıdaki tarih de öğrencisi M. Fatih Köksal'ın profesör olması münasebetiyle kaleme aldığı dört tarihten birisidir:

Sevgili Mehmed Fâtih Köksal'ın Hak Etmiş Olduğu Profesörlüğe Yükseltilmesine Târîh

Zulmün emeli yıkıldı berbâd oldu
Âhirde bu bir ahz-i Hak u dâd oldu
Târîhini "fîkr-i hû" gelip söyledi
Üstâd idi Fâtih bir üstâd oldu

2010

Mu'ammâlar kısmında dört adet mu'ammâ bulunmaktadır. Bunlardan birisi kendi ismine yazdığı mu'ammâdır:

Mu'ammâ

Be-nâm-i Haydar Ali Diriöz

Doğduğum günden özüm hay' dir yüce

Hak-şinâsım ihtiyâcım yok güce

Rubâ'iler bölümüne baktığımızda kırk sekiz adet rubâ'inin bulunduğunu görüyoruz. Aşağıdaki rubâ'ide iyi birer eski edebiyat mütehasısı olmaları münasebetiyle Halîl Nihâd Boztepe ve Ali Nihâd Tarlan'dan övgüyle söz eder, onlardan feyz aldığını belirtir:

Rubâ'î

Vermişdi Halîl Nihâd'a bir rıtl eyyâm
Ardından Alî Nihâd'a sunulmuş bir câm
Haydar bu iki güneşden almış feyzi
Hiçbir eşi olmayan Nihâdeyn'e selâm

Rubâ'ilerden sonra kıt'alar yer almaktadır. Bu bölümde on beş kıt'a yer almaktadır. Beyitler kısmında dokuz beyit bulunmaktadır. Tanzîmât Sonrasına Uyan Manzûmeler bölümünde beş manzûme bulunmaktadır. Farsça'dan Tercümeler bölümünde Hâfız, Evcî, Fuzûlî, Sa'dî, Ömer Hayyâm, Mevlânâ ve Abdurrahmân Câmî'nin şiiirlerinden tercümeler yer almaktadır:

Hâfız'dan

Bugün ki çeşme-i kand oldu la'l-i nûşînin
Konuş bu bebgadan ey şeh şeker dirîğ etme
Harîf-i 'aşkın idim anda mâh-i nevdin sen
Bugün ki mâh-i tamâmsın nazar dirîğ etme

Ömer Hayyâm'dan Tercüme

Rubâ'î

Tut elde piyâle vü sebû ey dil-cû
Gel salınalım bâğ ola yahûd leb-i cû
Çok şahs-i 'azîzi gör bu çarh-i bed-hû
Yüz def'a piyâle yaptı yüz def'a sebû

Kitabın son kısmı ise Farsça Manzûmeler başlığını taşıyor. Bu kısımda beş manzûme bulunmaktadır.

Haydar Ali Dirioz'ün nükteci kişiliği özellikle tarih ve rubâ'ilerinde belirgin olarak görünmektedir. Günümüzde "akrostiş" denilen mısraların ilk harflerinin alt alta okunmasından belli bir kelime (genellikle de bir şahıs adı) yazmaya eski edebiyatımızda "muvaşşah" denirdi. Rubâ'î tarzında yazdığı bu muvaşşahlardan

birinde kendisini epey zamandır arayıp sormayan öğrencisine şöyle serzenişte bulunmuş:

Fâtih Köksal'a Muvaşşah Rubâ'î

- ف Fâtih'sin evet her sefer oldu zaferin
ا Ebnâ-yı zamânede kimseden yok hazerin
ت Ta'mîka hakîkatleri mâhirsin pek
ح Haydar Diriöz'dense bulunmaz haberin

“Kudemânın Yolunda Birkaç Adım veyâ Çocukluğumda Başlayıp Devâm Eden Heveslerim” adını verdiği kitabının girişinde Haydar Ali Hoca şiirlerini “*çoktan beri tedâvülden kaldırılmış o geçmez akçelerden bir kısmı*” olarak nitelendiriyor. Ancak, kitabı okuyunca anlıyoruz ki geçmez akçe dediği şiirlerin her biri birer hazine değerinde. Bu değerli şiirlerini kitap hâline getirdiği için büyük âlim Haydar Ali Diriöz'e bütün edebiyatseverler adına teşekkür ediyorum.